

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van (een) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@bua.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Voorwoord

Veranderende tijden

Wilco Kroon

Sinds een paar jaar verzorgen een goede vriend en ik regelmatig een lesblok over systeemtherapie in opleidingen tot gz-psycholoog. Dit voorjaar verliepen deze lessen anders dan andere jaren. Waar het voorheen tijd kostte alvorens het circulaire denken omarmd werd door een groot deel van de groep, ging dat nu als vanzelf. Toen we deze observatie deelden met de cursisten was hun reactie keer op keer iets in de trant van: 'Dit denken is wat we missen in onze praktijk, het zou ons zo behulpzaam kunnen zijn in ons dagelijks werk.' Een groot deel van de deelnemers is op zoek naar de ruimte die circulair, systemisch werken biedt in het aansluiten bij de ander, diens relationele context en diens betekenisgeving.

Deze maanden heb ik geregeld met anderen over die ervaring gesproken en het wordt herkend. Er verandert wat in de ggz. En niet alleen daar veranderen er dingen. iHUB, een grote landelijk werkende jeugdzorgaanbieder van onder andere gesloten jeugdzorg, omschrijft zijn ambitie als 'van jeugd- naar familiezorg'. Daarnaast hoor ik in het veld verhalen over het meer betrekken van naasten in de zieken- en verpleeghuiszorg en in het maatschappelijk werk. Niet dat het proces af is of alles naar ieders maatstaf ideaal, maar er is wel een maatschappelijke verandering gaande waarin circulariteit gewaardeerd en gezocht wordt. Hoewel het circulaire paradigma ons verhindert ons trots op de borst te slaan, mogen we toch wel zeggen dat deze verandering mede tot stand is gekomen door de inzet van systemisch werkenden in de zorg. Vele andere actoren dragen er eveneens en wellicht nog meer aan bij. Denk daarbij aan een beweging als de Nieuwe GGZ, die een andere wijze van omgaan met psychisch lijden voor het voetlicht brengt of aan een organisatie als Urgenda die in Nederland duurzaamheid op de maatschappelijk agenda houdt en ons daardoor op een heel andere manier laat kennismaken met datzelfde begrip circulariteit.

Ons vak heeft momenteel, in ieder geval in Nederland, de wind mee. Er

Wilco Kroon

is veel vraag naar systemisch werken en er lopen in den lande een groot aantal incompanytrainingen bij jeugdzorginstellingen. We weten uiteraard ook uit onze praktijken dat de ruimte voor systemisch werken vaak niet zonder slag of stoot ontstaat en in bijvoorbeeld de nieuwsberichten van de NVRG lezen we hoe ingewikkeld het gesprek met instituties over allerlei aspecten van het formaliseren van een systemische praktijk kan lopen. Dat gezegd hebbend zijn er echter volop kansen en mogelijkheden om ons systemisch werk te doen en anderen mee te nemen in het ontwikkelen van een relationele kijk op de mens. Dat is zinnig, want je moet systemisch werk vaak ervaren om het te begrijpen.

De gz-opleidingsgroepen maakten me niet alleen bewust van bovenstaande ontwikkeling. Ze rakelden bij mij ook een gesprek op over diversiteit naar aanleiding van het verschijnen van het boek *De zeven vinkjes* van Joris Luyendijk (2022). Ik had eerlijk gezegd moeite met het begrip *white privilege*. Ik wilde de ander immers inclusief tegemoet treden en ook ik had heus de nodige moeilijkheden op mijn levenspad. Hoezo dan, *white privilege*? Door het lezen van Luyendijks boek ervaaarde ik hoe moeilijk het soms is nieuwsgieriger te zijn dan mijn eigen vooronderstellingen, ook al draag ik het dialogisch werken en het (*informed*) *not knowing* als therapeutische houding een warm hart toe. Dit boek heeft me ervan overtuigd dat ik wel degelijk privileges heb, ook al ben ik nog niet eens een 'echt zeven vinkje'.

Een congres voor systemisch werkende professionals dit voorjaar confronteerde me opnieuw met het thema diversiteit. Het was een prachtig congres waarvan ik zeker weet dat de organisatie die inclusief wilde vormgeven. Onze collega's van kleur (ik houd niet van die omschrijving maar weet geen betere) waren niet met veel aanwezig en stonden bij de afsluitende borrel in een hoekje, buiten de zaal, bij elkaar. Ik wilde bij hen gaan staan maar raakte binnen in gesprek en vergat hen helemaal. Je kunt daar van alles over denken, maar voor mij bleef de vraag hangen: hoe inclusief ben ik en zijn wij als beroepsgroep? Ik houd enorm van dit vak en geef het zoals gezegd graag dialogisch vorm. Maar voeren we als collega's de dialoog rondom diversiteit (in al zijn diversiteit) met elkaar? Hebben we het over hoe we ons tot elkaar verhouden en hoe we het thema diversiteit vormgeven in ons dagelijks werk? Ben ik echt nieuwsgierig naar hoe de ander mij ervaart en welke worstelingen de ander rondom het thema diversiteit ervaart in zijn of haar pogingen een weg in het leven te vinden? Misschien geeft deze tijd van wind in onze systemische zeilen ons niet alleen de ruimte maar ook de verantwoordelijkheid om met elkaar over deze ingewikkelde thema's te spreken. Als redactie van *Systeemtherapie*

Veranderende tijden

hebben we de handschoen opgepakt en zijn we met elkaar en de sectie Interculturele Systeemtherapie van de NVRG in een voortgaand gesprek over hoe ons tijdschrift divers kan zijn in de brede zin van het woord. Als u daar ook ideeën over hebt dan horen wij die graag!

Het thema veranderende tijden komt in dit nazomernummer volop aan bod. Artikelen en boeken verhalen van nieuwe inzichten. Congresverslagen nemen ons mee in ontwikkelingen die gaande zijn. Deze maanden nemen bijzonder veel collega's met een lange staat van dienst en een grote bijdrage aan ons vak min of meer afscheid van het dagelijkse werk. Eervol willen we de namen noemen van Justine van Lawick, Eliane Wiebenga, Hans Bom, Lieven Migerode, Flip Jan van Oenen en Marian Ploegmakers-Burg. We willen hen danken voor de bijdragen aan ons tijdschrift! In dit en het volgende nummer treft u bijdragen van of over hen aan.

Dit nummer opent met een boeiend artikel van **Eliane Wiebenga** en **Hans Bom**. Beiden zijn vanaf het eerste uur betrokken bij de methode geweldloos verzet van Haim Omer. Die ervaring is te merken in dit artikel dat achtergronden en ontwikkelingen in het veld van geweldloos verzet helder samenvat en vervolgens uiteenzet hoe verbindend gezag van waarde is voor de alliantie tussen hulpverleners en ouders in complexe situaties, zoals waar er sprake is van kindermishandeling of huiselijk geweld. De auteurs bieden in dit artikel een handzaam kader om die alliantie handen en voeten te geven. Dit artikel is vanwege het rijke overzicht en de concrete toepassingen heel bruikbaar voor opleidingen.

Het tweede hoofdartikel is geschreven door **Sabine Vermeire**. Ze beschrijft hoe ingrijpende levensgebeurtenissen kunnen leiden tot destructieve patronen die voor de betrokkenen doorwerken in hun zelfgevoel en relaties. Op zoek naar andere mogelijkheden, rijkere zelfverhalen, herstel van besef van invloed en gevoel erbij te horen, gaat zij in het artikel met mooie taal en rijke creativiteit met een elfjarige jongen op zoek naar nieuwe verhalen en ervaringen. Of zoals Vermeire het mooi verwoordt: 'Door de verhalen en ideeën te laten circuleren tussen vele betrokkenen, ontstaat een nieuwe dans van betekenissen. Samen weven ze netwerken van veerkracht.' Een inspirerend verhaal voor wie met multigestresseerde gezinnen werkt. Smaakt dit artikel naar meer? Dit artikel is een bewerking van een hoofdstuk uit een Engelstalig boek dat later dit jaar bij Routledge zal verschijnen.

Aurelie Lange, Marc Delsing, Marieke van Geffen en **Ron Scholte** beschrijven hun onderzoek naar de effecten van beeldbellen op de behandelrelatie. Een actueel en relevant onderzoeksartikel dat een bij-

Wilco Kroon

drage levert aan het gesprek over de mogelijkheid en wenselijkheid van beeldbellen in de systemische praktijk. Een gesprek dat ons de laatste jaren vanwege covid-19 heeft beziggehouden (en wellicht weer gaat bezighouden) en met het oog op de efficiëntie van de zorg ook aandacht vraagt. Voor wie zich in dit soort debatten bevindt of daarin geïnteresseerd is: het artikel bevat ook verwijzingen naar andere artikelen die over dit onderwerp gaan.

In de rubriek De Praktijk beschrijven **Aristides Tamboer** en **Anneke Zaijer-Zandstra** een door hen ontwikkelde communicatietraining voor paren. Deze training maakte in dertien jaar een mooie evolutie door en kan behulpzaam zijn voor paren die op weg geholpen kunnen worden met een kortdurend relationeel aanbod. De auteurs zijn zo genereus de geïnteresseerde lezer op verzoek het draaiboek van deze training ter beschikking te stellen.

Jasmien Peeters en **Sanne van Megchelen-Oomens** interviewden voor de rubriek Professie & Persoon Flip Jan van Oenen. In dit mooi geschreven portret leren we Van Oenen, zijn zinswijzen en ontwikkeling beter kennen. Hij heeft in zijn carrière zinvolle bijdragen geleverd aan het collegiale en maatschappelijke debat over de zorg. Wat minder mensen weten is dat hij niet onverdienstelijk is in de podiumkunst. Het ontbreekt in deze tijd nogal eens aan een hofnar. Wellicht kunnen we Van Oenen ook nu hij met pensioen is nog eens verleiden om voor ons op te treden en ons een spiegel voor te houden. Immers, zonder hofnar, zonder relativering van ons (professionele) denken en bestaan, verliezen we elkaar en daarmee onszelf.

De rubriek Congressen is dit nummer weer rijk gevuld. Gelukkig zijn ook hier de tijden veranderd dit voorjaar en hebben we elkaar weer in levenden lijve kunnen ontmoeten. **Jasmien Peeters** schetst in haar verslag van het BVRGS-congres een herkenbaar gevoel van hoe betekenisvol die ontmoetingen zijn. Inhoudelijk was deze dag rondom het thema trauma zeer rijkgevoerd. De studiedag onderstreepte het belang van het systemisch werken bij trauma en bood inspiratie voor de dagelijkse praktijk van de deelnemers.

Kim Vliegen nam deel aan een studiedag over stiefgezinnen met Patricia Papernow, georganiseerd door de KU Leuven. Vliegen beschrijft mooi hoe zorgvuldig en betekenisvol Papernow het wezen van 'stiefgezinnen' uitlegt en welke klinische implicaties zij daaraan verbindt. Een vlot geschreven en informatief verslag dat een opmaat is naar de recensie van Papernows in het Nederlands vertaalde boek over deze thematiek dat later dit jaar in *Systeemtherapie* zal verschijnen.

Leonard op 't Hof bezocht het NVRG-congres met de titel *Systeem-(OM)-Denken – Systeemdenken en de nieuwe GGZ*, dat dit jaar uit twee delen bestond, een kick-off in het najaar van 2021 en het congres in maart 2022. Dit congres bood volop de gelegenheid om stil te staan bij de veranderende tijden waarin we leven en de mogelijkheden die dat geeft voor ons vak. Een rijke dag met inhoudelijke bijdragen en persoonlijke verhalen, beide met een uitdagend appel. Of zoals Op 't Hof het schrijft: 'Het verlangen werd gevoeld en gevoed om op een gelijkwaardige dialogische manier de ander vrijuit te mogen ontmoeten en zo met elkaar psychisch lijden te dragen en het leven te leven.'

Het Narratief, Dialogisch en Collaboratief Collectief van de Lage Landen (NDC²) organiseerde dit jaar ook weer een live tweedaags congres, met als uitdagend thema 'Iedereen is van de wereld en de wereld is van iedereen'. **Els Harting** doet verslag van dit inspirerende congres waar een groot appel van uitging ons in te zetten voor stemmen die gemarginaliseerd zijn of worden en voor de wereld die we met elkaar vormen en waarin wij leven.

Het laatste congresverslag in dit nummer is geschreven door **Pieter Govaerts**. Hij bezocht het symposium ter gelegenheid van het afscheid van Lieven Migerode. Ook dit was een divers samengestelde dag met inspirerende bijdragen die een mooi afscheid vormden voor Migerode, die voor zoveel studenten en mensen met een hulpvraag van betekenis is en is geweest.

In onze rubriek Boeken (en zo) bespreken **Willeke van Lieshout** en **Bernadette Janssen** het door Lieve Cottyn geschreven boek *Complexe scheiding – Uit de maalstroom van conflict*. De recensenten zijn positief over de waarde van dit boek. Het biedt handvatten voor en zet aan tot reflectie op de dagelijkse praktijk van wie werkt met exen en ouderparen in ingewikkelde scheidingen.

Dit nummer rondt af met een recensie van het boek *Een GPS voor gezinnen*. **Carien Vuurboom** recenseerde dit boek van Guy Bosmans, hoogleraar kinder- en jeugdpsychologie in Leuven. GPS staat voor het GehechtheidsPositioneringsSysteem waarmee Bosmans handvatten wil bieden aan ouders die hechtingsbewust willen opvoeden. Vuurboom is positief over wat dit boek met uitleg en oefeningen ouders te bieden heeft.

Mocht u bij het lezen van dit nummer geïnspireerd raken om ook eens te schrijven, dan willen we u daar graag in aanmoedigen. U kunt bij het redactiesecretariaat de richtlijnen van de diverse rubrieken opvragen. We hebben nog een aantal artikelen klaarliggen om te publiceren en ontvan-

Wilco Kroon

gen graag nieuwe. Ook systemisch counselors en systeemtherapeutisch werkers nodigen we van harte uit hun praktijk te delen. We horen zoveel waardevolle verhalen over die praktijken en zien er graag artikelen over aangeleverd.

Rest me u veel leesplezier te wensen met dit mooie nummer!

Literatuur

Luyendijk, J. (2022). *De zeven vinkjes*. Uitgeverij Pluim.